

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט פלילי
תאריך: י"ד טבת התשס"ג, 19 דצמבר 2002 מספר הנחיה: 4.3000 (50.004 - 50.004)	סדר הדין הפלילי - טרם הגשת כתב אישום
	הארכת מעצר מעל לשלושים ימים חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996

הארכת מעצר מעל שלושים ימים

חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996

תוכן עניינים

- (א) כללי
- (ב) אופן הטיפול בבקשה להארכת מעצר
- (ג) חישוב תקופת מעצר של שלושים ימים
- (ד) בקשה להארכת מעצר מעל שלושים ימים - שימוש חוזר בבקשת היועץ המשפטי לממשלה
- (ה) החלטת שופט לעצור אדם למספר ימים מסויים: מתי מתחילה תקופת המעצר?
- (ו) האם ימי מנוחה, פגרה או שבתון נכללים במנין ימי מעצר שנקבעו בצו שופט?

נספח

(א) כללי

הזכות לחירות שהוכרה על-ידי בית-המשפט העליון לא אחת כזכות בסיסית במדינה דמוקרטית, נקבעה כזכות יסוד חוקתית בסעיף 5 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. מעצרו של אדם פוגע פגיעה קשה בזכות זו, ושליטת חירותו טרם הגשת כתב אישום - על אחת כמה וכמה. חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996 (להלן: חוק המעצרים) נתן בהוראותיו ביטוי לחובה שלא לפגוע בחירותו של אדם אלא לתכלית ראויה ובאופן מידתי, בין היתר על-ידי הפיקוח השיפוטי על הארכות מעצר בתקופה זו ובאמצעות הדרישה כי היועץ המשפטי לממשלה יאשר הגשת בקשה להארכת מעצר מעבר לשלושים ימים. הקבוע בחוק-היסוד מנחה איפוא גם את הפרשנות בסוגיות הנדונות בהנחיה זו.

חוק המעצרים החליף את הוראות חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב - 1982 ופקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) (נוסח חדש), התשכ"ט - 1969 בנושאים הכלולים בו. ההסדר בנוגע לאורך תקופות המעצר ששופט מוסמך לצוות עליהן בטרם הוגש כתב אישום נותר, ברובו, על כנו.

(ב) אופן הטיפול בבקשה להארכת מעצר

1. סעיף 17 לחוק המעצרים קובע לאמור:

"(א) ציווה שופט על מעצרו של חשוד בנוכחותו, לא תעלה תקופת המעצר על חמישה-עשר ימים; אולם רשאי שופט להאריך, מעת לעת, את המעצר לתקופות שלא יעלו על חמישה-עשר ימים; אין בהוראות סעיף-קטן זה כדי לפגוע בהוראות סעיף 13(א) (3) סיפה.
 (ב) לא יוחזק חשוד במעצר ברצף אחד בקשר לאותו אירוע, לרבות המעצר ללא צו, לתקופה העולה על שלושים ימים, אלא אם כן הבקשה למעצר נוסף הוגשה באישור היועץ המשפטי לממשלה.
 (ג) ציווה שופט על מעצרו של חשוד שלא בנוכחותו, לרבות מעצר לפי סעיף 14, והחשוד לא שוחרר לפני כן לפי סעיף 20, יובא החשוד בפני שופט בהקדם האפשרי ולא יאוחר מעשרים וארבע שעות משעת מעצרו; הובא העצור לפני שופט יחולו הוראות סעיף-קטן (א).
 (ד) נעצר אדם וחקירתו נסתיימה, ישוחרר מהמעצר, ואולם אם הצהיר תובע כי עומדים להגיש כתב אישום נגדו ושוכנע בית-המשפט, כי יש עילה לכאורה לבקש את מעצרו עד תום ההליכים, רשאי שופט להאריך את המעצר, מטעם זה, לתקופה שלא תעלה על חמישה ימים, בכפוף להוראות סעיף-קטן (ב)."

2. כאמור בסעיף-קטן (ב) הנזכר לעיל, אין להחזיק אדם במעצר תקופה העולה על שלושים ימים, אלא אם הבקשה למעצר נוסף הוגשה באישור היועץ המשפטי לממשלה.

3. כאשר מבקשת הרשות החוקרת הארכת המעצר לתקופה נוספת מעל שלושים הימים הראשונים כאמור, תפנה בכתב ותוך פירוט הנימוקים המחייבים לדעתה המשך המעצר, ליועץ המשפטי לממשלה. הרשות החוקרת תערוך את הבקשה ותעבירה לפרקליטות המדינה. יש להקפיד, ככל הניתן, שהפניה תיעשה מספר ימים בטרם סיום שלושים הימים.

4. פרקליט מפרקליטות המדינה יבדוק את הבקשה לפני הגעתה ליועץ המשפטי לממשלה. היועץ המשפטי לממשלה ישמע את הבקשה בהשתתפות החוקרים הבקיאים בתיק, וכן נציג פרקליטות המדינה. אישר היועץ המשפטי לממשלה את הבקשה ועל-פי מספר הימים שאישר לבקשה - תערוך הרשות החוקרת את הבקשה להמשך המעצר.

5. הבקשה להארכת המעצר תיערך בהתאם לדוגמא המובאת כנספח להנחיה זו.

6. הוראה זו תחול גם אם במסגרת תיקים פליליים אחרים נגד החשוד הוא מצוי במשמורת חוקית.

7. לפי סעיף 10(4) לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א - 1971, כאשר העצור הוא קטיין, בית-המשפט רשאי להורות על הארכת מעצרו מעת לעת לתקופה שלא תעלה על עשרה ימים (ולא חמישה-עשר ימים, כבגיר לפי סעיף 17(א) לחוק המעצרים). אישור היועץ המשפטי לממשלה נדרש על מנת להאריך את מעצרו של הקטיין מעבר לעשרים ימים. יש להקפיד על קיום הוראות החוק המיוחדות בעניינם של קטינים. בקשת הרשות החוקרת להארכת מעצרו של קטיין תועבר איפוא ליועץ המשפטי לממשלה בטרם סיום עשרים ימי המעצר.

8. היועץ המשפטי לממשלה ישקול, במסגרת החלטתו באשר לבקשת המעצר שמעל שלושים ימים (ומעל עשרים ימים לקטין), את מספר הימים שייעתר לבקשם. לעניין זה יביא בחשבון, כמובן, את צרכי החקירה ואת עילות המעצר, ורשאי הוא להביא בחשבון עניינים נוספים, כגון, נסיבות אישיות של העצור, הסיכוי להגשת כתב אישום תוך המעצר, וכדומה, וכן המשאלה לקיומה של ביקורת שיפוטית.

ג) חישוב תקופת מעצר של שלושים ימים

1. האם תקופת המעצר של שלושים ימים כוללת את התקופה של עשרים וארבע השעות בהן ניתן להחזיק אדם במעצר אף ללא צו של בית-המשפט (סעיף 29(א) לחוק המעצרים) או את התקופה המקבילה, בה ניתן להחזיק חשוד שנעצר, על-פי צו של שופט שניתן שלא בנוכחותו (סעיף 12 לחוק המעצרים וראו גם סעיף 17(ג))?

2. על כך עונה במפורש ס' 17(ב) לחוק המעצרים, כי חשוד לא יוחזק במעצר ברצף אחד בקשר לאותו אירוע, לרבות המעצר ללא צו.

אכן, יש בכך כדי להקדים ביום את בדיקת הצורך והצידוק של המעצר על-ידי היועץ המשפטי לממשלה. עצם החיוב לפנות אל היועץ המשפטי לממשלה ולבקש רשותו, יש בו כדי לגרום בדיקה נוספת של המקרה על-ידי דרג בכיר ברשות החוקרת. הבדיקה הנערכת בפרקליטות המדינה, קודם שהמקרה מובא לשיקול והחלטה של היועץ המשפטי לממשלה, יש בה ערובה נוספת נגד הארכת המעצר ללא יסוד מספיק. בדיקות נוספות אלה עשויות לקצר את תקופת המעצר לכל היותר ביום. אך כמובן, עבור מי שחירותו נשללה אין זה דבר של מה בכך.

ד) בקשה להארכת מעצר מעל שלושים ימים -

שימוש חוזר בבקשת היועץ המשפטי לממשלה

1. לעתים, אף שהיועץ המשפטי לממשלה מבקש הארכת המעצר לתקופה של חמישה-עשר ימים, מעבר לתקופה של שלושים ימים, אין בית-המשפט מאריך את המעצר אלא לתקופה קצרה יותר, כגון, עשרה ימים בלבד.

2. במקרים כאלה, מתעוררת השאלה אם הרשות החוקרת רשאית לעשות שימוש חוזר בבקשת היועץ המשפטי לממשלה לגבי יתרת הימים (כגון, לחמישה ימים כאשר היועץ המשפטי לממשלה אישר הגשת בקשה להארכת המעצר בחמישה-עשר ימים והשופט ציווה על הארכת המעצר בעשרה ימים בלבד), או שחובה על הרשות החוקרת במקרה כזה לפנות שוב אל היועץ המשפטי לממשלה כדי שיאשר הגשת בקשה נוספת להארכת המעצר.

3. התשובה היא, כי אין לעשות שימוש באישור היועץ המשפטי לממשלה אלא פעם אחת, ואם השופט לא נענה לבקשה במלואה והרשות החוקרת מבקשת לשוב ולהאריך את המעצר, עליה לפנות מחדש אל היועץ המשפטי לממשלה, לנמק בקשתה ולבקש רשותו להגשת בקשה נוספת

לבית-המשפט להארכת המעצר לתקופה שלא תעלה על חמישה-עשר ימים, כפי שיקבע היועץ המשפטי לממשלה.

4. פרשנות זאת יש בה כדי להכביד במידת-מה הן על הרשות החוקרת והן על היועץ המשפטי לממשלה. אולם יש לזכור, כי מדובר בפגיעה חמורה בחירותו של אדם, המצוי במעצר לפחות שלושים ימים, וכל בקשה להארכת מעצרו מחייבת בדיקה מדוקדקת. דווקא משום העובדה שהמדובר במקרה בו בית-המשפט האריך את המעצר במספר ימים קטן יותר משהתבקש על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, יש לשוב ולהידרש לעניין. היועץ המשפטי לממשלה ישקול מחדש אם לאור החלטת השופט והתקדמות החקירה יש הצדקה לבקש הארכת המעצר לתקופה נוספת.

כבר קרה כי בית-המשפט סירב להסתמך על אישור היועץ המשפטי לממשלה שנעשה בו שימוש חוזר כאמור. כדי למנוע הישנות מקרים אלה, הרשויות החוקרות נדרשות להקפיד בעניין זה.

ה) החלטת שופט לעצור אדם למספר ימים מסויים: מתי מתחילה תקופת המעצר?

1. נוהג שבעולם הוא שהשופט, המתיר את החזקתו של אדם במעצר, נוקב בהחלטתו מספר ימים מסויים, כגון, שבעה ימים או חמישה-עשר ימים. אפשר שהשופט יוסיף ויציין כי הוא מתיר להחזיק את האדם במעצר מספר ימים מסויים מיום מתן החלטתו, ואפשר שינקוב במספר ימים מסויים בלי להוסיף ולציין כי מדובר במספר ימים מיום מתן החלטתו.

כיצד יש לחשב את תקופת המעצר?

2. השאלה מתעוררת בעיקר בגלל לשונו של סעיף 10(א) לחוק הפרשנות, התשמ"א - 1981, האומר כך: "מקום שנקבעה תקופה קצובה במספר ימים או שבועות מיום פלוני, אותו יום לא יבוא במניין." לכך יש להוסיף את ההגדרה של "יום" בסעיף 3 לאותו חוק, וזה לשונה: "תקופה מחצות הלילה עד חצות הלילה שלאחריו." לפי פשוטו של מקרא, יוצא שאם שופט החליט בצהרי היום על מעצרו של אדם לשבעה ימים, יתחיל המניין של תקופה זאת רק בחצות הלילה שלאחר ההחלטה, ובהתאם לכך ישב אותו אדם במעצר תקופה של שבעה וחצי ימים. יתרה מזאת, אותו אדם ישוחרר ממעצרו בחצות הלילה, שרק אז יסתיים מעצרו, על כל הקשיים הכרוכים בכך.

3. תוצאה כזאת אינה סבירה. ראשית, מדובר בשלילת חירותו של אדם, שהיא כאמור לעיל זכות חוקתית המוגנת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. לפיכך ועל-פי המדיניות הפרשנית המקובלת, יש לפרש את הדין, כך שהפגיעה בחירות תהיה מצומצמת ככל שניתן בנסיבות העניין. ואולם, לפי הפירוש האמור אין זה כך, שהרי התוצאה הנובעת היא הארכת תקופת המעצר מעבר לתקופה שנקבעה במפורש בהחלטת השופט. שנית, על-פי פירוש זה עשוי אדם

להימצא במעצר תקופה העולה במידת-מה על שלושים ימים, בלי צורך בבקשה מאת היועץ המשפטי לממשלה, בניגוד לאמור בסעיף 17(ב) לחוק המעצרים (ר' ב"ש 325/79 עוואד נ' מדינת ישראל, פ"ד ל"ד(1), 584). **שלישית**, אם המעצר על-פי החלטת השופט יתחיל רק מחצות הלילה שלאחר ההחלטה, ייווצר בדרך כלל פער זמן בין סיום התקופה של המעצר שלפני הבאה בפני שופט, המוגבל בנסיבות רגילות לעשרים וארבע שעות, לבין תחילת המעצר שלאחר הבאה בפני שופט. רציפות המעצר תיפגע, ואף זו תוצאה בלתי סבירה. **רביעית**, סיום תקופת המעצר בחצות הלילה, כאמור, יש בו כדי לגרום קשיים מרובים, בעיקר לעציר עצמו, ואף זה אינו מתיישב עם המדיניות הפרשנית הראויה. **ולבסוף**, סביר להניח כי שופט שהחליט על מעצר לשבעה ימים, לדוגמא, התכוון לשבעה ימים מלאים (כלומר, יממות), מן השעה שבה החליט להתיר המשך החזקתו של העציר במעצר, ולא לשחררו.

4. אפשר וראוי להימנע מן התוצאה האמורה, ולקבוע כי מניין ימי המעצר שנקבעו בהחלטת השופט יתחיל משעת ההחלטה של השופט, ולא מחצות הלילה שלאחר ההחלטה. סעיף 10(א) לחוק הפרשנות, התשמ"א - 1981, מדבר על מקום שנקבעה תקופה קצובה במספר ימים "מיום פלוני", ואילו בהחלטת שופט על מעצר, יש לפרש ולומר כי ההחלטה מתכוונת להתיר את המשך המעצר "משעה פלונית", כלומר, משעת ההחלטה של השופט, למשך מספר ימים כפי שנקבע בהחלטה. כמו כן, סעיף 1 לחוק הפרשנות, קובע כי חוק זה יחול "אם אין בעניין הנדון או בהקשרו דבר שאינו מתיישב עם חוק זה". על יסוד הטעמים האמורים, יש מקום לומר כי ההוראה בסעיף 10(א) לחוק הפרשנות אינה מתיישבת עם העניין של הארכת מעצר על-ידי שופט לפי סעיף 17 לחוק המעצרים.

5. סיכומו של דבר, מקום ששופט מחליט על מעצרו של אדם למספר ימים מסויים, מכוח סעיף 17 לחוק המעצרים, יש לומר כי מדובר במספר יממות (כלומר, תקופות של עשרים וארבע שעות כל אחת) המתחילות בשעת ההחלטה של השופט. יש להקפיד איפוא כי שעה זו תתועד.

ו) האם ימי מנוחה, פגרה או שבתון נכללים במניין ימי מעצר שנקבעו בצו שופט?

1. סעיף 10(ג) לחוק הפרשנות, התשמ"א - 1981, אומר כך:

"במניין ימי תקופה יבואו גם ימי מנוחה, פגרה או שבתון שעל-פי חיקוק, זולת אם הם הימים האחרונים שבתקופה."

2. מתוך סעיף זה עולה, והדבר מובן מאליו, שאם שופט החליט על מעצר למספר ימים מסויים, כגון, חמישה-עשר ימים, נכללים בחישוב התקופה גם ימי שבת וימי מנוחה אחרים, ואין להאריך את התקופה מעבר למספר הימים שנקבעו על-ידי השופט, כגון, מחמישה-עשר ימים לשבעה-עשר ימים, רק משום שנכללים בהם ימי שבת או ימי מנוחה אחרים.

3. אולם כאשר המעצר אמור להסתיים על-פי מניין הימים בצהרי יום השבת או המועד, לא תחול הוראת סעיף 10(ג).

ראשית, יש בה כדי להאריך את תקופת המעצר כפי שנקבעה על-ידי השופט, ותוצאה זאת אינה מתיישבת עם המדיניות הפרשנית המקובלת, לפיה יש לפרש על דרך הצמצום הוראות דין הפוגעות בחירותו של אדם. **שנית**, היא עלולה להאריך מעבר לשלושים ימים את התקופה בה ניתן להחזיק אדם במעצר בלי בקשה מאת היועץ המשפטי לממשלה, בניגוד לאמור בסעיף 17(ב) לחוק המעצרים. **שלישית**, היא עשויה לעורר בעיות לגבי דרך החישוב של התקופה, כגון, בשאלה כיצד יש לקבוע את שעת ההתחלה ואת שעת הסיום של יום השבת או המועד, וליצור חוסר אחידות וקשיים שונים ביישום פרשנות זאת.

יזכר, כי לעניין המעצר הראשוני (עשרים וארבע שעות) קובעים סעיף 29 לחוק המעצרים והתקנות שמכוחו (תקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (הסדרים לקיום דיונים לפי סעיף 29 לחוק), התשנ"ז - 1997), כי אם מועד הבאת עצור בפני שופט אמור לחול בשבת או בחג, משך המעצר עשוי להתארך, בשל צרכי חקירה מיוחדים, לכל היותר בארבע שעות מעת צאת השבת או החג. כמו כן, נקבע בסעיף 29 כי אם משך החג או צירוף החג והשבת עולה על ארבעים ושמונה שעות, ולא ניתן להביא את העצור בפני שופט עד סמוך לפני כניסת השבת או החג, יובא העצור בפני שופט בהקדם האפשרי לאחר צאת השבת או החג, או בתום עשרים וארבע שעות מעת המעצר, הכל לפי המאוחר. בשנה שבה חל ראש השנה בימי חמישי ושישי בשבוע, כך שצירוף השבת והחג עולה על שבעים ושתיים שעות, יובא העצור בפני שופט לא יאוחר מתום שלושים ושתיים שעות מעת מעצרו. אם ביקש עצור שלא להביאו בפני שופט לפני צאת השבת או החג, הוא יובא בפני שופט בהקדם האפשרי לאחר צאת השבת או החג. כן נקבעו בתקנות הנזכרות לעיל זמני פתיחת בית-המשפט לפני השבת או החג ולאחר צאתם.

המחוקק היה ער איפוא לקיומם של מצבים בהם חשודים אמורים להיות מובאים בפני שופט בשבת או במועד, וקבע הוראות מיוחדות לצמצום הפגיעה בחירותם מעבר למידה הנדרשת בסעיף 29 הנזכר לעיל ובתקנות שהותקנו מכוחו.

4. בהתאם לסעיף 1 לחוק הפרשנות, התשמ"א - 1981 הסיפא של סעיף 10(ג) לחוק הפרשנות אינה מתיישבת עם עניין החישוב של תקופות מעצר לפי סעיף 17 לחוק המעצרים. המסקנה היא, איפוא כי במניין תקופת מעצר יבואו גם ימי מנוחה, פגרה או שבתון, אפילו אם הם הימים האחרונים בתקופה. חזקה על שופט שיקח בחשבון עניין זה ויקבע את מספר ימי המעצר כשהוא מתחשב גם בשאלה אם היום האחרון הוא יום מנוחה, פגרה או שבתון.

נספח

משטרת ישראל / מטה ארצי

אגף חקירות ולוחמה בפשיעה
מחלקת חקירות ותביעות

לכבוד היועץ המשפטי לממשלה

הנדון: בקשה להארכת מעצר

לפי סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי
(סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996

שם: _____ (להלן: החשוד)
 ת.ז.: _____
 יליד שנת: _____
 כתובת: _____

1. משטרת ישראל חוקרת את החשוד בקשר עם _____
2. (פירוט האירוע, עדויות הנפגע/המודיעים על האירוע, הממצאים בזירה וראיות אחרות).
3. (פירוט פעולות החקירה הראשוניות, המעצרים, עדויות העצורים ועדים אחרים).
4. (פירוט פעולות חקירה, העשרה מודיעינית, פניה לסיוע ממשטרות זרות).
5. (סיכום מצב הראיות בתיק, פירוט פעולות חקירה נוספות שיש לבצע).
6. מאז נעצר לראשונה, הוארך מעצרו של החשוד מעת לעת עד ליום _____ עת ימלאו שלושים ימים למעצרו.
7. (פירוט העילות לפי סעיף 13 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996, להמשך מעצרו של החשוד קודם הגשת כתב אישום: סיכון שלומו של אדם, שלום הציבור או בטחון המדינה, חשש לשיבוש החקירה, הטרדה ופגיעה בעדים, העלמת ראיות, תיאום גרסאות וכיו"ב, חשש להתחמקות, או לצורך ביצוע פעולות חקירה המחייבות מעצר החשוד).
8. נוכח כל האמור, מבוקש בזה אישור להארכת מעצר החשוד ב - _____ ימים נוספים.

בברכה,
 _____ (שם) _____, עו"ד
 קצין מדור תביעות
 ב/ר' מח' חקירות ותביעות

נספח**בבית-משפט השלום ב -****ב.ש. ****/********מדינת ישראל****המבקשת**

נ ג ד

שם: _____
 ת.ז.: _____
 יליד שנת: _____
 כתובת: _____
 (כעת במעצר)

המשיב**בקשה להארכת מעצר****לפי סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה מעצרים), התשנ"ו - 1996**

1. המשיב, חשוד ב- _____.
2. המשיב נעצר לראשונה ביום _____ ומעצרו הוארך מעת לעת עד יום _____, עת ימלאו שלושים ימים למעצרו בקשר עם חשדות אלה.
3. פירוט הראיות העיקריות הקושרות לכאורה את החשוד לביצוע המיוחס לו.
4. למבקשת יסוד סביר לחשש כי שחרורו של המשיב ממעצר בשלב זה עלול לסכן את שלום הציבור ובטחונו, להביא לשיבוש הליכי החקירה, ולעורר חשש להימלטות מן הדין.
5. לאור האמור לעיל, מתבקש בית-המשפט הנכבד להאריך את מעצר המשיב ב - _____ ימים נוספים.

היום _____ (תאריך עברי)
 _____ (תאריך אזרחי)

 (דרגה) (שם), עו"ד
 ראש מדור תביעות

בבית-משפט השלום ב -

בתוקף סמכותי לפי סעיף 17(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996, אני מסכים לבקשה, מאשר כי היא מוגשת ברשותי ומבקש לעצור את המשיב ל - _____ ימים נוספים.

היום _____ (תאריך עברי)
 _____ (תאריך אזרחי)

 (-)
 היועץ המשפטי לממשלה